THE HEBREW JOURNAL

דער אידישער זשורנאל

H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper In The Province of Ontario, PUBLISHED BY

CANADIAN JEWISH PUBLISHING Co. Ltd.

251—253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967

Subscription Rates $6 PER YEAR, $3.50 SIX MONTHS

Single Copy — 3 cents

Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ont. January 22nd 1913

מען קריגט זיך צוליב אינזלען

מעשה ראנגעל איז נאָך פריש אין זכרון. דאמאָלט האָט זיך געהאנדעלט וויעגען דעם ראנגעל אינזעל, וואָס געהערט צו רוסלאנד און וואָס איז „פארכאפט" געוואָרען פון א קאנאדער פארשונגס־עקספעדיציע. עס איז געווען א שוואַכקייט פון דער קאנאדער רעגירונג צו אריינכאפען אין איהרע הענט א נײַ שטיק לאנד. א שטיקעל צייט האָט זיך וועגען דעם אין דער פרעסע געטומעלט, ביז דער עסק איז איינגאנצען פארגעסען געוואָרען.

איצט קאָכט זיך שוין ווידער וועגען אינזלען אינ'ם ווייטען צפון. אנקעל סעם, דער פלינקער פארכאפער פון פרעמדע טעריטאָריעס, דער שלינגער פון הייסי און די פיליפינער אינזלען, האָט געוואָרפען אן אויג אויף די ווייטע אינזלען פונ'ם צפון־לאנד, וועלכע גרעניצען זיך מיט קאנאדע. אין ער האָט אחין אן עקספעדיציע אוועקגעשיקט. קאנאדע איז אָבער אויך נים קיין מאנגעל אין לאנד. אדרבה: זי וואָלט נאָך געקאָנט אוועקשענקען שטיקער פון איהר לאנד, און עס זאָל נאָך איהר בלייבען גענוג שטח צו אויסברייטערען זיך אין מיליאָנען מענשען באוועצען.

נו, זענען אָבער די מענשליכע אויגען גרויסע, און דער אפעטיט צו איינשלינגען די גאנצע וועלט איז אפילו ביי אזא מדינה ווי קאנאדע שטארק פארגאנדערגעבלעבען. קאנאדע איז געווען פארטראָטען אויף די וועלטליכע שלום־קאָנפערענצען. זי האָט זיך דאָרט אנגעשטעקט מיט איינשלינגערישע פלעגער און אנעקטיע־אפעטיטען. זי האָט מיט זיך מיט־געבראכט פון די מלחמה־לענדער יענעם חוש, וואָס רופט ארויס א חשק צו ברייטע און ווייטע לענדער. דאָס געיעג נאָך נײַע אינזלען איז א שטארקער — אפשר דער שטארקסטער — באוויַיז אויף דעם. קאנאדע האָט געקאָנט איהר ענערגיע, איהר אינטערעסהמונגס־גייסט אויף נוצליכערע זאכען אויסנוצען. זי האָט געקאָנט איהר קאָמערציעלען אפאראט אויס־ברייטערען דורך נײַע אינטערנאציאָנאלע אפמאכען. זי האָט געקאָנט — ווען זי זאָל נים האָבען קיין גרויסע אייגען — איינארדענען איהרע היימישע אינטערעסען אויף א וועג, אז די טויזענטער און טויזענטער ארבייטס־לאזע זאָלען פארשפארען געכטיגען אין די פאָליציי־צירקלען אין פארשיקט ווערען אין די תפיסות פאר „שלעפעריי".

קאנאדע נייטיגט זיך נים אין נײַע אינזלען. זי האָט גענוג שטח און זי דארף בלויז צוציהען נײַע מענשען מיט נײַע כחות, כדי די פארגענעגע מעריטאָריעס אויף א העכערער מדרגה צו אונטערקשטעלען. דאָס געיעג נאָך אינזלען קאָן נאר איינפאלען מענשען, וועלכע קימערען זיך נים פאר'ן וואוילזיין פון די מאסען. די ארבייטער און די סתם ארימלייט ווילען נים אריינכאפען דיגאנצע וועלט. זיי ווילען בלויז לעבען אין לאזען אנדערע לעבען.

אלעקסעי איוואנאוויטש ריקאוו

אין דער זעלבער צייט, אויף א פארשיעדענעם אופן, זענען די צוויי אנגעזעהענסטע פיהרער פון סאָוויעט־רוסלאנד, ארונטער פון דער פאלי־טישער סצענע. לענין איז געשטאָרבען. א לאנגע צייט נאָך דעם ווי ער איז געווען פאקטיש טויט. טראצקי — מיט איהם זיינס מען נים אקוראט וואָס עס איז פארגעקומען צי ער איז ווירקליך קראנק, אדער ער האָט זיך פאר ליטיש טויט געמאכט מיט זיין אפאזיציע צו דער אפיציעלער קאָמוניסטי־שער טאקטיק. עס איז אָבער געווען א היסטאָרישער קאפריז, אז ביידע פערזאָנען, וואָס זענען געווען אמנאהענסטען פארבונדען מיט דער סאָ־וויעט־מאכט זאָלען כמעט גלייכצייטיג פארלאָזען די פאָליטישע סצענע.

—אלעקסעי איוואנאוויטש ריקאוו פארנעהמט איצט לענינ'ס פלאץ אלס פארזיצענדער פון פאָלקס־קאָמיסארען ראט. אין אויסלאנד האָט מען ווייניג וואָס געהערט פון דעם נײַעם אזוי־גערופענעם „פרעמיער פון סאָ־וויעט־רוסלאנד". מען האָט איהם געקענט אין די ענגע פארטיי־קרייזען אלס א מיט־גרינדער פון דער באָלשעוויסטישער פראקציע אין דער רוסי־שער סאָציאל־דעמאָקראטישער פארטיי. מען האָט געוואוסט, אז ער איז דער פארזיצענדער פון העכסטען עקאָנאָמישען ראט. אָבער זיין נאָמען איז נים געווען פארבונדען מיט דער רוסישער רעוואָלוציע אויף א ספעקטאקו־לערען אופן ווי דאָס זענען געווען די נעמען פון לענין און טראצקי.

נאאיוויג מענשען אין אויסלאנד האָבען געמיינט, אז מיט לענינ'ס טויט וועט זיך אנהויבען טרייסלען די סאָוויעטישע מלוכה. אינטריגאנטען געגען דער סאָוויעט־מאכט האָבען זיך באנוצט דערמיט און גלייך געגנומען פארשפרייטען מעשיות וועגען אייפשטאנדען, פאגראמען און אנדערע שרעקליכע זאכען.

גרויסע פאסירונגען אין דער וועלט־געשיכטע ווערען אָבער נים גע־מאכט פון איינצעלנע פערזאָנען, גיכער איז דער פארקעהרט: פאָ־סירונגען רוקען ארויס געוויסע פערזאָנען אין פאָדערגרונד — אזעלכע יחידים וואָס דערהערען דעם געכאָס פון דער צייט. דאָס איז טאקע געווען דער פאל מיט לענין וועלכער האָט איפגעבאפט די שטימונגען פון די ברייטע רוסישע מאסען אין א געגעבענעם מאָמענט און האָט זיי פארקער־פערט אין טאָס.

איצט איז דער פארהעלטענסמעסיג־אומבאקאנטער אלעקסיי אי־וואנאָוויטש ריקאוו בראש פון סאָוויעט־רוסלאנד. די ענדערונג אין דער פיהרערשאפט איז אן איבעריגער באווייז, פאר די מענשען וואָס נויטיגען זיך נאָך אין דעם. אז די סאָוויעט־אָרדנונג איז נים אפהענגיג פון פערזאָ־נען, אז עס איז ארויסגערופען געוואָרען פון לעבען, אז עס איז אנדערש געשטאלטען.

* * *

אונזער היגע „מייל ענד עמפייר" באפט איהם ווי אן אבן טוב די ליגענס פון סער פערסיוואל פיליפס אין לאנדאנער „דיילי מייל", אז רוסי־שע אידען זוכען אריינצוכאפען זיך אין קאנאדע מיט פאלשע פאספארטען אלס פארמער. דאָס איז דער זעלביגער פיליפס וועלכער רעכענט אויס א רייהע פאנראמען אין רוסישע שטעדטלאך, וואָס זענען גאר אויף דער מאפע נים...

אָבער, אויף וואָרפען א שטיין אין אידישע אימיגראנטען דארף מען נים זיין איבערקלייבעריש מיט'ן אמת.

פאר וואָס נים שפּאַרזאַמער?

פון ל. מ. בענדזשאמין

יעצט, בעת די רעגירונגס־פארטיי האלט ביים שאפען זיך א נײַע ארויענטי־רונג, א נײַע פאָליטיק, אום צו קענען נים נאר דערווייל רעגירען נאר אויך פארבעסערען איהרע ערפאלג־אויסזיכטען ביי די קומענדע פעדעראלע וואהלען — פאדערט זיך א בליק צו טאָן אויף אייי־נער פון די וויכטיגסטע זייטען פון איהר אדמיניסטראציע און וואָס איז פארבונ־דען מיט דער שווערער פינאנציעלע לאַ־לאגע אין וועלכע קאנאדע געפינט זיך: די פראגע פון אדמיניסטראטיווער שפארזאמקייט. און עס מוז באלד גע־זאגט ווערען אז אין דעם פרט, פונקט ווי אין אנדערע, האָט די רעגירונג נים אריינגעוויזען די עפהיגקייט וואָס מען האָט, טיילווייז יעדענפאלס, פון איהר ערוואַרטעט און וואָס איז אזוי ווייטשענס־ווערט געווען פאר'ן וואוילזיין פון לאנד. אומפעהיג אנצונעהמען א טאריף־פאָלי־טיק וואָס זאָל זיין אין איינקלאנג מיט איהר אמאָליגער פראנראם, צו שוואך צו נעהמען א באשטימטע שטעלונג כנגד די פאדערונגען פון דער „איסט" אדער פון דער „וועסט", האָט די ליבעראלע פארטיי נים געוואוסט ווי צו פארקלע־נערען די הוצאות פון דער אדמיניסטראַ־ציע און אזוי אָרום פארלייכטערען דעם שווערען נאציאָנאלען עול. וואָס דריקט דעם איצטיגען — און אפשר אויך דעם קומענדען — דור אין קאנאדע. די צי־פערען בנוגע דער פראגע זענען שרעק־ליך...

אמת, די ליבעראלען האָבען אין גע־וויסע הכיזכטען דערפון־בטערט די פינאנ־ציעלע לאגע. לאמיר צו זיין נערעקט זיין. געוויסע הוצאות פון לאנד האָבען אויך פארקלענערט זיין כתקענדיגע קינג. איז גע־קומען צו דער מאכט, די דעפיציטען זע־נען באדייטענד קלענער, און זיי זענען געווען אין פארלויף פון צוויי־דריי יאהר פאר דעם איצטיגען רעזולטאט. אָבער מען דארף זיך נים לאזען אפנארען פון די אויבענאויפיגע רעגולטאטען. פארקלע־נערט באדייטענד האָבען זיך נאר די אויסגאָבען וואָס זענען געווען פארבונ־דען מיט דער מלחמה און זענען געווען איהר נאָטווענדיג אין אומפארמיידליכע פאלען. דאָס איז, למשל, דער פאל מיט די אויסגאָבען פון דעמאָביליזאציע, פון באוועגען א טייל אייסענערינגען סאָלדא־טען אויף פארמס, פון זיי ווידער־צופאָ־סען צום ציוויל לעבען א. א. וו. עס איז זעלבסטפארשטענדליך אז די הוצאות האָבען נים געקענט שטענדיג בלייבען אויף דער זעלבער הויך, און אז זיי האָ־בען געמוזט אין פארלויף פון עטליכע יאָהר וואָס מעהר פאלען. דאָס זעלבע איז אויך מיט דער נאציאָנאלער באהן. וועגן מ'האט זי געקויפט האָט דר יוגיאָ־ניסטישע רעגירונג. געמוזט אויסגעבען ריזיגע סומען געלט אום זי רעכט אויס־צושטעלען. קויפען לאקאָמאָטיוועז און אנדערע נויטיגע מאשינען און מאטעריי־אלען; שטעלען די גאנצע ליניע אין גע־טער אָרדענונג, פארבעסערען איהר פונקט־ציאָנירונג. אט די דאָזאגאזיזרונג האָט געשאפען די דעפיציטען פון הונדערט מיליאָן און מעהר. דאָס האָט אָבער איי־ניג נים געקענט דויערען. ווען די נאָ־ציאָנאלע באהן איז געווען אין דעם צושטאנד אז זי זאָל קענען קאנ־קורירען מיט דער סי. פי. אר. האָבען די הוצאות און פאלגליך די דעפיציטען זיך געמוזט פארקלענערען.

וואָס־זשע איז דער שלום וואָס מען זייכט פון דעם אלעם? דער שלום איז אז אויב די אויסגאָבען האָבען זיך אין די לעצטע צוויי־דריי יאָהר פארקלענערט איז דאָס נים דער רעגירונגס שולד... זיי וואָלטען פון זיך אליין זיך פארקלענערט אונטער וועלכע ס'אי'ז רעזולטאט אין אנ־טער סיי־וועלכער פיהרערשאפט.

א פראגע וואָס שטעלט זיך יא אין פארבינדונג מיט דעם ענין איז: איז די פארקלענערטע אויסגעבונג גענוג באדיי־טענד אז זי זאָל קענען איבערדערשטעלען דעם קריטישען ביי־גער, און אויב זי איז באדייטענד, צו האָט זי נים געקענט זיין נאָך בולט'ער, זיך לאזען פיהלען אין אלע מיניסטעריעס־אפטיילונגען?

לאמיר א קוק טון ווי אנדערע לענ־דער האָבען זיך באנאגנען נאָך דער מלחמה אום צו ווערען שפארזאמער. לאָ־מיר נעהמען ענגלאנד. שטרענגע פראב־לעמען פארערען שטרענגע לאזונגען. שטעהענדיג פנים אל פנים מיט א נאָ־ציאָנאלען חוב וואָס האָט נים קיין גלייי־כען אין איהר געשיכטע. האָט ענגלאנד אנגענומען א עקסטרעמע פאָליטיק. ווי מיט א קאסע האָט זי נעגומע שכירדען די הוצאות. דאָס האָט זיך באזונדערס געלאזט פיהלען אין דער צווייטער אר־מיניסטראציע („סיוויל סערוויס") וואָס עס זענען פון 1914 ביז 1919 צוגעקומען מען צעהנדליגע טויזענטער אנגעשטעל־טע. אין איין יאָהר האָט זיך איהר איינ־גענעבען כמעט צוריקצוקומען צו דעם צו־שטאנד פון פאר דער מלחמה.

ווי איז דאָס דער פאל אין קאנאָ־דע? אין דעם יאָהר 1914 איז אונזער ציוויל־ארמיניסטראציע („סיוויל סערו־ווים") אין אטאוואָאשטאנען פון 8707 אנגעשטעלטע מיט א געהאלט פון עט־וואָס איבער 8 מיליאָן; אין 1918-19, דאָס יאָהר פון דעם וואפענשטילשטאנד, האָט די אפטיילונג געהאט 12742 אנגע־שטעלטע מיט א געהאלט פון איבער 13 מיליאָן מיט א פערטעל; אין יאָהר 22-1921 געפינען זיך אין דער אפטיי־לונג 14739 אנגעשטעלטע מיט א גע־האלט פון איבער 23 מיליאָן דאָלאר.

אָבער לאמיר נעהמען אנדערע סטאַ־טיסטיקס, אזעלכע וואָס נעהמען־ארום די גאנצע ציוויל אדמיניסטראציע, („סיוויל סערוויס") אינלענדישע און אויסלענדישע. אין 1923 באשטעהט זי פון 49204 אנגעשטעלטע מיט א געהאלט פון 50 מיליאָן מיט איבער 355 מוויי־זענט דאָלאר. ווען מ'פארגלייכט דאָס מיט די ציפערען פון צוריק מיט צעהן יאָהר זעהט מען א פארגרעסערונג און דער צאָהל אנגעשטעלטע פון 85 פראָ־צענט און אין שכירות פון 200 פראָ־צענט. בלויז זיין דער וואפענשטיל־שטאנד איז אונטערגעשריבען געוואָרען, אין די צאָהל כעאמטע פארגרעסערט גע־וואָרען מיט 2000 און דערצו איז, פאר דער זעלבער צייט, צוגעקומען א פאר־גרעסערונג אין געהאלטען פון 10 מיי־ליאָן.

פון דעם אלעם איז בלויז צו זעהן אז די פארשווענדערישקייט פון דער מלחמה־צייט האָט נים אויפגעהערט. אנ־שטאָט אוועקצושיקען א גרויסע צאָהל ספעציעל אנגעשטעלטע מענשען אן וועל־בע דאָס לאנד האָט זיך געגוטיגט אין מלחמה־צייט, האָט זיי די רעגירונג גע־האלטען אדער אויב זי האָט עטליכע אפ־גענומען האָט זי שכנל אנגעשטעלט אנ־דערע און דערביי נאָך צוגענומען א סך נייע — איינגעגע מענשען — אין די פארשידענע אפטיילונגען.

די מיניסטאָרען רעכענען זיך אבער נים מיט אזעלכע קלייניגקייטען, אין דער צוויילער אדמיניסטראציע. עטליכע מי־ליאָן מעהר, עטליכע מיליאָן וועניגער וועט נים ענדערען די פינאנציעלע לאגע פון לאנד. אמת איז אז שפארזאמקייט אין דער אפטיילונג וואָלט נים געקענט נעבען קיין אויסערגעוועהנליכע רעזול־טאטען. אבער אנגענומען אז מ'וואָלט נאר געקענט שפארען עטליכע מיליאָן. פינף ביז אכט מיליאָן יעהרליך, לויטן זיך אנשטארענגען דאָס צו טאָן? זיך לעצטע סטאטיסטיקס וויזען אז דער חוב פון קאנאדע באטרעפט 500 דאָלאר פעל־קאָפּ, ווען מ'רעכענט אריין די פעדעראָ־לע, פראווינציעלע, מוניציפאלע און שטאדטישע חובות. דאָס איז א רויזיגער ציפער פאר א לאנד ווי קאנאדע אין מ'וואָלט געדארפט טראטען מיט אלע מיטלען איהם צו פארקלענערען אויב מיר ווילען אויפהאלטען די אלטע באפעלקע־רונג אין לאנד אין צוקרינען נייע אייני־וואוינער.

די ציוויל אדמיניסטראציע איז, אגב, נים די איינציגע וואו מ'וואָלט גע־קענט שפארען. ווען מ'זאָל זיך נעהמען דערארגאניזירען די פארשידענע אפטיי־לונגען, זיי אוועקשטעלען אויף א גע־זונטער, געשעפטסמעסיגער באזיס וואָלט מען, אהן צווייפעל, נעקענט ראטעווען יעהרליך א פיפציג מיליאָן. פארוואָס צוויי רייהען בעאמטע — און אלע וואָס זענען מעהר־וועניגער באקאנט מיט די רעגירונגס־פאנצעלאריעס וויייסען אז דאָס איז נים איבערטריבען — צו טאָן א געוויסע ארבייט וואָ איין רייהע אין מעהר ווי נעגנג? ציאוואָס צוויי אפטיי־לונגען, מיט צעהנדליגע אדער הונדער־טער אנגעשטעלטע דורכצופיהרען געוויי־סע פליכטען, ווען איין אפטיילונג קען דערמיט גרינג פארטיג ווערען? פאר־וואָס זאָל דער רעגירונגס־אנגעשטעלטער ארבייטען וויייניגער שטונדען ווי אנדע־רע אנגעשטעלטע אין ביוראָען? — און פאר וואָס 5 צי 6 שטונדען, ווען אנדערע אנגעשטעלטע, נים ביי דער רעגירונג, זע־נען גלייקיך ווען זיי האָבען א אכט־שטונ־דיגען ארבייטס־טאג? די רעגירונגס־אנ־געשטעלטע וואָלטען סתם געקענט ארבייי־טען לענגער, מחמת אפילו אין די אר־בייטס־שטונדען ארבייטען זיי זיך נים איבער.

אין דאָס זענען נאר רעטאלען. עס איז קיין פראגע נים אז מיט פארזיכטי־גען פראקטישען וויילען וואָלטען צעהנ־דליגער מיליאָנען געקענט יעהרליך איינ־געשפארט ווערען. אפצאהלען פערציג אדער פופציג מיליאָן דאָלאר יעהרליך אויף דעם נאציאָנאלען חוב וואָלט נים געווען קיין קליינער אויפטו. עס וואָלט ביסלעכווייז געמאכט די באפעלקערונג אפטעמען פרייער.

עס איז איבערהויפט א פראגע פון פראקטישקייט. דאָס פראבלעם ווי צו פארקלענערען אין ביסלעכווייז אפצו־צאהלען דעם ריזיגען נאציאָנאלען חוב איז א קאלטע און פראקטישע אויס־רעכענונג און שפארזאמקייט אויף דעם אדמיניסטראטיווען און אנדערע נעבעטען איז דער דירעקטער און מאטעמאטיש־סטער מיטעל צו דער לאזונג. א לאנד מיט די בעסטע און גרעסטע מעגליכקיי־טען מוז דערצו צוטרעטען אויף א בוכ־האלטערישען אופן. אמעריקא — די פראקטישע פאראייניגטע שטאטען — אמעריקאנער באנדער אויך. דער אייראָ־פייער רעכענט זיך אָבער אָפּ מיט אמע־ריקע. אויף דער אמעריקאנער באנדיט איז פאר'ן אייראָפּאָ קאן מען אויף דער שטילער ביחטע זעהן אלערליי בייגק־רויבערייען. האלד־אפס אויף פארבייגעהער אין אנ־דערע געוואנטע פארברעכענס. דאָרט ווערען אלע טאג־טעגליכע געשעהענישען פון דער פרעסע אויסגעטייטשט אויף אן איבערטריבענעם אופן. אין אמעריקע קריצט מען מיט די צייהן. אָבער אלץ שטילערהייט. דער אמעריקאנער איז צו שטאלץ צו ריידען וועגען דעם הויך אויס'ן קול. דער אייראָפּייער און דער מעקסיקאנער איז סענסיטיווער; שרייעט ער מיט אלע קולות און כאפט זיך פאר'ן לעעטען מיטעל: פאר'ן באיקאט.

פון חורבן צום וואר־שטאט

ברייסק (פוילען):

אין דער צייט פון דער מלחמה איז ברייסק צוליעב די פיעל שרפות, וואָס די שטאדט האָט דורכגעמאכט, כמעט פאר־וואנדעלט געוואָרען אין א חורבה. דאָס לעבען אין דער שטאדט הויבט איצט ביס־לעכווייז זי ווידערען אָן. אין דער לעצטער צייט זענען דארטען אויפגעריכט מעהרע בוטשקעס, און איינער פון דער שטאדט בריסק בע־זאָרגט געוואָרען כמעט 90 פראָצענט פון אלע נויטבעדערפטיגע.

ווען מען שפאצירט זיך איצט דורך איבער די ווערקשטיבער פון די אידישע שניידערס, סטאלערעס, זאקענמאכערס, שטעפער, שוסטער און אנדערע בעלי־מלאכות, געפינט מען דארטען נײַע מא־שינען פון פארשיעדענע פירמעס, ארויס־גענעבען פון „ארט".

אחוץ דער שטאדט בריסק זענען אויף פארזאָרגט געוואָרען מיט מאשינען און גאנצע קאָמפּלעקטען געצייג די אידי־שע האנדווערקער פון צוועלף ארומיגע שטעדט.

די ארבייט פון ארויסגעבען די האנד־ווערקער געצייג איז די לעצטע צייט מעג־ליך געוואָרען אויעקצושטעלען אויף פעסטע געשעפטליכע יסודות, א דאנק דעם, וואָס אין פארלויף אין איינגעשיהרט געוואָרען א סטאנדהאפטע וואליוטע, די זלאָטע. דער חוב ווערט דעם האנדווערקער פארשריבען אין זלאָטעס און אין דער זעלביגער מטבע צאהלט ער עס אָפּ. אויף אזא אופן קומט מעהר נים פאר, ווי דאָס איז געווען בריהער. ווען מען פלעגט צאהלען אין פוילישע מארק, אז דער „ארט" פלעגט נים צוריקקריגען דעם פולען ווערט פון דער הלואה, אין דערפון האָט געליטען די ווייטערדיגע תיקון אר־בייט פון „ארט" פאר די בעלי מלאכות.

מעקסיקא מיט אנקעל סעמ'ס מדינה צופלאָאטערט גאר פון אן אנדער זייט, דאָ איז ווי א שלאָה־ציטער מיט אן עס־צײַ־מער. ביידע לענדער טליען זיך איינע צו די אנדערע, קלאמערען זיך איינע אָרום די אנדערע ווי קינדער אָרום א מוטער. די מענשען פון ביידע לענדער פאהרען איינע צו די אנדערע, האנדלען און וואנדלען אין לעבען ווי נוטע אלטע שכנים. ווערט די פריינטשאפט צווישען ביידע לענדער צושטערט, שיקט מען אריין סאלדאטען און מען שיסט מענ־שען. שפעטער ווערט דער רויך ווידער פארשוואונדען; ווערען די געמיטער איינגעשטילט — און דער שלום צווישען ביידע לענדער נעהט ווידער אן ווי פריי־הער.

אזוי לעבט מען שוין אויף ביידע גרעניצען יאהרען אין יאהרען. מען צו־ריגט זיך און מען בעט זיך ווידער אי־בער. אין די טיפענלשען פון די מעקסי־קאנער לעבט אָבער א נעפיהל פון פאר־איבעל אויף דעם רייכען בעטער, וואָס ליגט זיך צוליעב ווי א אפגענאגענער אפס אויף זיין ערד און זוינט דאָס זאפט פון די מענשליכע ביינער. מעקסיקא קאָן נים קיקען אָן זעהן, ווי אזוי מען נעוואָנט האָט זי שכנל אנגעשטעלט אנ־דערע און דערביי נאָך צוגענומען א סך נייע — איינגעגע מענשען — און די אפארשידענע אפטיילונגען.

די מיניסטאָרען רעכענען זיך אבער נים מיט אזעלכע קלייניגקייטען, אין דער צוויילער אדמיניסטראציע. עטליכע מי־ליאָן מעהר, עטליכע מיליאָן וועניגער וועט נים ענדערען די פינאנציעלע לאגע פון לאנד. אמת איז אז שפארזאמקייט אין דער אפטיילונג וואָלט נים געקענט נעבען קיין אויסערגעוועהנליכע רעזול־טאטען. אבער אנגענומען אז מ'וואָלט נאר געקענט שפארען עטליכע מיליאָן. פינף ביז אכט מיליאָן יעהרליך, לויטן זיך אנשטארענגען דאָס צו טאָן? זיך לעצטע סטאטיסטיקס וויזען אז דער חוב פון קאנאדע באטרעפט 500 דאָלאר פעל־קאָפּ, ווען מ'רעכענט אריין די פעדעראָ־לע, פראווינציעלע, מוניציפאלע און שטאדטישע חובות. דאָס איז א רויזיגער ציפער פאר א לאנד ווי קאנאדע אין מ'וואָלט געדארפט טראטען מיט אלע מיטלען איהם צו פארקלענערען אויב מיר ווילען אויפהאלטען די אלטע באפעלקע־רונג אין לאנד אין צוקרינען נייע איינ־וואוינער.

די ציוויל אדמיניסטראציע איז, אגב, נים די איינציגע וואו מ'וואָלט גע־קענט שפארען. ווען מ'זאָל זיך נעהמען דערארגאניזירען די פארשידענע אפטיי־לונגען, זיי אוועקשטעלען אויף א גע־זונטער, געשעפטסמעסיגער באזיס וואָלט מען, אהן צווייפעל, געקענט ראטעווען יעהרליך א פיפציג מיליאָן. פארוואָס צוויי רייהען בעאמטע — און אלע וואָס זענען מעהר־וועניגער באקאנט מיט די רעגירונגס־פאנצעלאריעס וויייסען אז דאָס איז נים איבערטריבען — צו טאָן א געוויסע ארבייט וואָ איין רייהע אין מעהר ווי נעגנג? ציאוואָס צוויי אפטיי־לונגען, מיט צעהנדליגע אדער הונדער־טער אנגעשטעלטע דורכצופיהרען געוויי־סע פליכטען, ווען איין אפטיילונג קען דערמיט גרינג פארטיג ווערען? פאר־וואָס זאָל דער רעגירונגס־אנגעשטעלטער ארבייטען וויייניגער שטונדען ווי אנדע־רע אנגעשטעלטע אין ביוראָען? — און פאר וואָס 5 צי 6 שטונדען, ווען אנדערע אנגעשטעלטע, נים ביי דער רעגירונג, זע־נען גלייקיך ווען זיי האָבען א אכט־שטונ־דיגען ארבייטס־טאג? די רעגירונגס־אנ־געשטעלטע וואָלטען סתם געקענט ארבייי־טען לענגער, מחמת אפילו אין די אר־בייטס־שטונדען ארבייטען זיי זיך נים איבער.

אין דאָס זענען נאר רעטאלען. עס איז קיין פראגע נים אז מיט פארזיכטי־גען פראקטישען וויילען וואָלטען צעהנ־דליגער מיליאָנען געקענט יעהרליך איינ־געשפארט ווערען. אפצאהלען פערציג אדער פופציג מיליאָן דאָלאר יעהרליך אויף דעם נאציאָנאלען חוב וואָלט נים געווען קיין קליינער אויפטו. עס וואָלט ביסלעכווייז געמאכט די באפעלקערונג אפטעמען פרייער.

עס איז איבערהויפט א פראגע פון פראקטישקייט. דאָס פראבלעם ווי צו פארקלענערען אין ביסלעכווייז אפצו־צאהלען דעם ריזיגען נאציאָנאלען חוב איז א קאלטע און פראקטישע אויס־רעכענונג און שפארזאמקייט אויף דעם אדמיניסטראטיווען און אנדערע נעבעטען איז דער דירעקטער און מאטעמאטיש־סטער מיטעל צו דער לאזונג. א לאנד מיט די בעסטע און גרעסטע מעגליכקיי־טען מוז דערצו צוטרעטען אויף א בוכ־האלטערישען אופן. אמעריקא — די פראקטישע פאראייניגטע שטאטען — אמעריקאנער באנדער אויך. דער אייראָ־פייער רעכענט זיך אָבער אָפּ מיט אמע־ריקע. אויף דער אמעריקאנער באנדיט איז פאר'ן אייראָפּאָ קאן מען אויף דער שטילער ביחטע זעהן אלערליי בייגק־רויבערייען, האלד־אפס אויף פארבייגעהער אין אנ־דערע געוואנטע פארברעכענס. דאָרט ווערען אלע טאג־טעגליכע געשעהענישען פון דער פרעסע אויסגעטייטשט אויף אן איבערטריבענעם אופן. אין אמעריקע קריצט מען מיט די צייהן. אָבער אלץ שטילערהייט. דער אמעריקאנער איז צו שטאלץ צו ריידען וועגען דעם הויך אויס'ן קול. דער אייראָפּייער און דער מעקסיקאנער איז סענסיטיווער; שרייעט ער מיט אלע קולות און כאפט זיך פאר'ן לעעטען מיטעל: פאר'ן באיקאט.

פון חורבן צום וואר־שטאט

ברייסק (פוילען):

אין דער צייט פון דער מלחמה איז ברייסק צוליעב די פיעל שרפות, וואָס די שטאדט האָט דורכגעמאכט, כמעט פאר־וואנדעלט געוואָרען אין א חורבה. דאָס לעבען אין דער שטאדט הויבט איצט ביס־לעכווייז זי ווידערען אָן. אין דער לעצטער צייט זענען דארטען אויפגעריכט מעהרע בוטשקעס, און אין אנדערע בעלי־מלאכות, אזוי ווי שניידער, שוסטער, זאקענמאכערס, שטעפער, שוסטער און אנדערע בעלי־מלאכות, געפינט מען דארטען נײַע מא־שינען פון פארשיעדענע פירמעס, ארויס־גענעבען פון „ארט".

אחוץ דער שטאדט בריסק זענען אויף פארזאָרגט געוואָרען מיט מאשינען און גאנצע קאָמפּלעקטען געצייג די אידי־שע האנדווערקער פון צוועלף ארומיגע שטעדט.

די ארבייט פון ארויסגעבען די האנד־ווערקער געצייג איז די לעצטע צייט מעג־ליך געוואָרען אויעקצושטעלען אויף פעסטע געשעפטליכע יסודות, א דאנק דעם, וואָס אין פארלויף אין איינגעשיהרט געוואָרען א סטאנדהאפטע וואליוטע, די זלאָטע. דער חוב ווערט דעם האנדווערקער פארשריבען אין זלאָטעס און אין דער זעלביגער מטבע צאהלט ער עס אָפּ. אויף אזא אופן קומט מעהר נים פאר, ווי דאָס איז געווען בריהער. ווען מען פלעגט צאהלען אין פוילישע מארק, אז דער „ארט" פלעגט נים צוריקקריגען דעם פולען ווערט פון דער הלואה, אין דערפון האָט געליטען די ווייטערדיגע תיקון אר־בייט פון „ארט" פאר די בעלי מלאכות.

מעקסיקא איז ברוגז אויף אמעריקא־נער מאגנאטען פון באוועגליכע בילדער

די מעקסיקאנער זאָגען אז די אמעריקאנער בילדער שילדע־רען זיי אלס באנדיטען און געזעץ־ברעכער. — די אויס־לענדישע מואווי־מענשען טענהן אז די אמעריקאנער בילדער פארדארבען די מאָראל פון די אייראָפּייער. — אפילו פוילען האָט איך טענות צו אמעריקע.

פון א. מ. פנחס

מעקסיקא מיט אנקעל סעמ'ס מדינה איז ווי א שלאָה־ציטער מיט אן עס־צײַ־מער. ביידע לענדער טליען זיך איינע צו די אנדערע, קלאמערען זיך איינע אָרום די אנדערע ווי קינדער אָרום א מוטער. די מענשען פון ביידע לענדער פאהרען איינע צו די אנדערע, האנדלען און וואנדלען אין לעבען ווי נוטע אלטע שכנים. ווערט די פריינטשאפט צווישען ביידע לענדער צושטערט, שיקט מען אריין סאלדאטען און מען שיסט מענ־שען. שפעטער ווערט דער רויך ווידער פארשוואונדען; ווערען די געמיטער איינגעשטילט — און דער שלום צווישען ביידע לענדער נעהט ווידער אן ווי פריי־הער.

אזוי לעבט מען שוין אויף ביידע גרעניצען יאהרען אין יאהרען. מען צו־ריגט זיך און מען בעט זיך ווידער אי־בער. אין די טיפענלשען פון די מעקסי־קאנער לעבט אָבער א נעפיהל פון פאר־איבעל אויף דעם רייכען בעטער, וואָס ליגט זיך צוליעב ווי א אפגענאגענער אפס אויף זיין ערד און זוינט דאָס זאפט פון די מענשליכע ביינער. מעקסיקא קאָן נים קיקען אָן זעהן, ווי אזוי מען נעוואָנט האָט זי שכנל אנגעשטעלטער ווי אזוי מען נהליט איהר נים די טרוים פון דאנעט אהין. אמעריקע האָט ביז מיט א שטיק צייט צוריק אפילו נים געוואָלט הערען אין זעהן וועגען אנערקענען מעק־סיקא. ערשט נאר ניט לאנג האָט זיך אמעריקע דערבאריט מיט האָט געשלאָ־סען א שטיקעל אפמאך מיט מעקסיקא; צו אפיציעלער אנערקענונג קומט עס אבער נים.

אצינד האָט דער ברוגז צווישען מעקסיקא און אנקעל סעמ'ס מדינה זיך רעדט זיך שוין נים וועגען אויל־קוואלען און מיכענד־קאנצעסיעס; דאָ איז דער ענין א נייסטינער. מעקסיקא איז אליין נים ביכולת צו פראדוציירען בילדער פאר איה־רע מואווי־הייזער. זי איז נים אזוי פאר־מעגליך און זי קאָן מיט אנקעל סעמ'ס מדינה נים קאָנקורירען. זי מוז ליפערען איהרע באוועגליכע בילדער פון די פאר־אייניגטע שטאטען. און טאקי דערפון שטאמען די צהות. די אמעריקאנער מיאווי מאָנגאטען האָבען זיך ארומגע־זאָהן, אז די מעקסיקאנער פיהרען א א שטילען באיקאָט קעגען די אמעריקאנער בילדער. זיי טענה'ן, אז די אמעריקאנער בילדער שטעלען ארויס די מעקסיקאנער אין א טונקעלען ליכט, אין א אפלשען ליכט. עפּס קומט אויס, אז אלע מעק־סיקאנער זענען באנדיטען, שאָראָלאָטא־נעס און גאָרנעל־שניידער.

און דאָס איז א נערעכטע טענה. ידערער איינער, וואָס נעהט אמאָל אויס די פילם־הייזער, האָט נעווים באמערקט, אז די מעהרסטע בילדער פונ'ם אמאָליגען שניט שילדערען באנדיטישע אנפאלען, נעיענען איבער ווילדעריישען, מערדע־ריישן און פייאטישע אקטען. די הלדערען טראגען הויבע שטרויענע קאפּעליושען אין זיי גאלאפירען אויף זייערע פערד אויף די שדות אויבער בערג און טאלען. טייבען און וועלדער. די באזוכער טראָ־גען ארויס דערפון, אז גאנץ מעקסיקא איז א נעסט פון רויבער און באנדיטען. די מעקסיקאנער טייסען עס. און זיי פראָטעסטירען. זיי זאָגען, אז זייערע מענשען ווערען אויסגעשטעלט פאר דער וועלט אין אן איינזייטיגען קאָליר. זיי קאָנען נים פראָטעסטירען עפענטליך. אמעריקע איז רייך און מעכטיג. דער מעקסיקאנער מיאווי־אונטערנעהמער האָט אבער א מיטעל: ער באיקאָטירט שטו־לערהייט די אמעריקאנער בילדער.

מעקסיקא איז נים אליין אין פעלד. אין אייראָפּאָ איז מען אויך ברוגז אויף אמעריקע פאר'וואָס זי שטעלט ארויס געוויסע אויסלענדער אין א נים־ריכטיגען